

Datum: 11.12.2017

Medij: Danas

Rubrika: Globus

Autori: Jelena Tasić

Teme: filmski, dramski, pozorišni umetnici

Napomena:

Površina: 773

Tiraž: 0

Naslov: Nije lako otarasiti se starih ideologija

Strana: 10

Mađarski istoričar Arpad Hornjak, autor knjige ogleđa o mađarsko-srpskim odnosima „Susreti i sukobi“

Nije lako otarasiti se starih ideologija

RAZGOVOR

Beograd - U srpskoj historiografiji sever nije tako važan i mali broj srpskih istoričara se bavi Mađarskom, mada u 20. veku ima tema koje bi trebalo da budu obrađene sa obe strane. Dobar primer za takav pristup je pitanje ratnih strahota u Vojvodini tokom Drugog svetskog rata, jer je organizovana međukademska komisija dve države i dve akademije. Ova saradnja dovela do rezultata i možemo da kažemo da se uglavnom na sličan način gleda na ovu problematiku. Naravno da ima još dosta pitanja u odnosima dve zemlje, kao što je sukob Staljin - Tito, u koji je Mađarska uvučena, a da ne govorimo o manjinskim pitanjima na koja se sa srpske, odnosno jugoslovenske strane na najvišem zvaničnom nivou uvek gledalo kao na nepostojeće, kao da je sve najvelikodušnije rešeno, dok sa mađarske strane to sasvim drugačije tumači - kaže u razgovoru za Danas mađarski istoričar Arpad Hornjak, autor knjige ogleđa o mađarsko-srpskim odnosima „Susreti i sukobi“, koju je srpskom prevodu Ferenc Nemeta nedavno objavila izdavačka kuća Clio. Knjiga koja je prošle nedelje predstavljena u Istorijском muzeju Srbije, plod je dve decenije dugog istraživačkog rada autora. U Mađarskoj je objavljena 2010, a njeno srpsko izdanje pojavilo se u godini u kojoj se obeležava 135 godina zvaničnih diplomatskih odnosa dve zemlje. Arpad Hornjak je član bilateralne mađarsko-srpske akademske komisije koja se bavi događajima u Vojvodini od 1941. do 1948. godine.

■ Veze Mađarske i Srbije datiraju od 10. veka. Da li ovih 135 godina zvaničnih diplomatskih odnosa potvrđuju ranije istorijsko iskustvo u kome je bilo puno uspona i padova?

Aktuelna real politika

■ Kako ocenjujete aktuelne odnose Mađarske i Srbije, za koje zvaničnici obe države tvrde da su u usponu? Koliko ih opterećuju razlike u stavovima oko migrantske krize, činjenica da je Mađarska među prvih 30 država koje su priznale samoproglašenu nezavisnost Kosova, kao i sve veći broj zahteva građana Srbije za mađarskim državljanstvom..?

- Mislim da su na čelu obe države ljudi koji su vrlo pragmatični i koji gledaju šta može da ih spoji i pojača. Što se tiče razlika kad je reč o migracijama, ne verujem da oni to različito vide. Jedna je stvar je šta radimo, a druga to što govorimo. Položaj Mađarske i Srbije je različit - Srbija bi htela ude u EU, pa mora da u što većoj meri da govori po ukusu EU, ali ako pitate običnog građanina Srbije, ne verujem da će reći: „Trebaju nam migranti“. Takođe mislim da se Kosovo ne pojavljuje kao problem u odnosima dve države, jer Mađarska nije jedina država u Evropi koja je priznala Kosovo. To je sve real politika.

- Manje-više da, mada od kraja 19. veka postoji sasvim nova situacija, a i ovo razdoblje od 135 godina može se deliti na više podrazdoblja. Recimo, od 1878. do Prvog svetskog rata imamo jedno celovito razdoblje neizbalansiranih odnosa - Mađarska je bila deo velike imperije i ponašala se prema Srbiji kao što se ponaša imperija prema jednom maloj državi. Posle Prvog svetskog rata situacija se preokrenula. Srbija je postala glavni deo južnoslovenske imperije, čija je teritorija bila velika skoro koliko bivša Ma-

Na čelu obe države danas su vrlo pragmatični ljudi, koji gledaju šta može da ih spoji i pojača: Arpad Hornjak

đarska, dok je Mađarska postala poražena mala i nepriznata zemlja sve do 1920. godine. Ta drastična promena situacije imala je veliki uticaj na odnosu u međuratnom periodu. Ali, bilo je i nekih kraćih perioda kad su se ove

- Nije lako otarasiti se od ranijih ideologija i navika. Mađarska je bila deo velike imperije i ljudima koji su bili na njenom čelu posle Trijanonskog mirovnog sporazuma iz 1920. bilo je teško da shvate da je situacija totalno promenjena. Naravno, imali su osećaj superiornosti prema Srbiji i prema Balkanu, što je trajalo jedno vreme, dok nije došlo do promene na čelu mađarske diplomatije, koju su u prvim godinama preuzeli ljudi iz Transilvanije, koja je pripala Rumuniji. Oni su bili fleksibilniji, što ima korene u istoriji Transilvanije. Ona je postojala kao mala država u 16. i 17. veku koja je morala da balansira između Austrijske i Otomanske imperije, pa su imali svest o tome kako treba voditi politiku kad si slab, čemu nisu bili skloni oni bivši političari, koji su bili socijalizovani u imperiji.

■ Mađarska je iz Prvog svetskog rata izašla sa velikom traumom - raspad Austrougarske i gubitak dve trećine teritorije. Da li je 100 godina dovoljno da se takva trauma amortizuje?

- Mislim da je Mađarska uspela da se pomiri i prihvati ovu situaciju. Međutim, verujem da nije samo Mađarska imala traumu. Ona je u Mađarskoj bila negativna, dok su Jugoslavija, Rumunija i Čehoslovačka

imale neku vrstu pozitivne traume, sa kojom nisu uspele da se nose sve do danas. To je, prema mom mišljenju, razlog zbog kog se tako nervozno gleda na neke od mađarskih poteza. To se najviše vidi u Slovačkoj, ponekad u Rumuniji, dok se u Srbiji, bar sada, mađarski potezi ne tumače kao želja da se nešto promeni i vrati. Mislim da toga u Mađarskoj nema,

jer većina političara razumno gleda na stvari.

■ Šta je krajnji cilj rada bilateralne akademske komisije, osnovane na inicijativu bivšeg predsednika Srbije Borisa Tadića, koja se bavi događajima u Vojvodini tokom i posle Drugog svetskog rata. Da li to u krajnjoj konsekvenci ima veze sa položajem mađarske manjine u Srbiji i vraćanjem oduzete imovine?

- Glavni cilj ove bilateralne komisije je da se dva društva približe i sporazumeju oko toga šta se zapravo desilo. Sa onim što se sa 1941. i 1942. desilo sa srpskim stanovništvom u Vojvodini manje-više zna se i u srpskoj historiografiji i u srpskom društvu, a sa tim je upoznato i mađarsko društvo. Još sredinom šezdesetih Čereš Tibor napisao je o tome roman „Hladni dani“, na osnovu kog je napravljen film koji je bio velika senzacija i hit. Ti događaji imaju mesto i u udžbenicima. A ono što se desilo 1944. i 1945. prilikom ulaska partizanskih jedinica u Vojvodinu, u Bačku to je manje-više poznato u mađarskoj javnosti, dok se u srpskoj javnosti manje pričalo o tome, čak i negiralo. Cilj rada ove komisije je da se ovi događaji razjasne, stave u pravi međudržavni i internacionalni kontekst, kao i da se dode do nekog približnog broja žrtva. Važno je da se utvrdi i prizna šta se desilo, kako bi rešila jedna velika tema koja otežava iskreno približavanje dva naroda.

■ Koliko na mađarsko-srpske odnose utiče pitanje srpske manjine u Mađarskoj, koja ima status jedne od 13 konstitutivnih narodnosti, šesta je po brojnosti, a SPC je jedna od tri istorijske crkve?

- Sve je to tačno ali, ipak, srpska manjina u Mađarskoj ne prelazi broj od pet hiljada pripadnika. To je vrlo mali broj, mada inače raste. Ne verujem da je imala veliku ulogu u srpsko-mađarskim odnosima do sada, kao i u politici Mađarske prema Srbiji.

Jelena Tasić

